

Verksamhetsberättelse 2024

Innehåll

Förord	4
Inledning	5
Tema kritisk kunskapsbildning	5
Tematiserad samtalsserie	5
Utsatta villkor i akademien	5
Hot och hat mot forskare och lärare.....	6
 Tema välfärdens nedmontering.....	6
Välfärdens resiliens vid kriser i Norden	6
Ekonomisk utsatthet i Norden	6
Äldre LGBTI-personer	6
 Tema arbetslivets marginaler	7
Arbeten och arbetsliv som inte får plats.....	7
Transpersoners arbetslivsvillkor	7
Omställning, kompetensförsörjning och plats	7
Lika lön för likvärdigt arbete i Norden	8
 Tema våld och våldsutsatthet.....	8
Sexuella trakasserier	8
GENDERACTIONplus	9
GenderSAFE.....	9
UniSAFE	9
Hedersrelaterat våld och förtryck - Norden.....	9
Hedersrelaterat våld och förtryck - Sverige	10
 Övrigt.....	10
Beijing and beyond	10
Unga, genus och hållbarhet.....	10
50 år av Nordisk jämställdhetspolitik.....	10

Finansieringsinstrument	11
Nordisk jämställdhetsfond	11
Nordisk LGBTI-fond	11
Nordisk genusfond	11
Publikationer	12

Förord

Nationella sekretariatet för genusforskning fortsätter att framgångsrikt fylla rollen som kunskapsnav i Norden när det gäller hållbara villkor för utbildning, forskning och arbetsliv. Under det gångna året har vi arbetat tematiserat i verksamheten för att möjliggöra interna synergier och öka genomslaget för forskningsbaserade kunskaper i omvärlden. I fokus har varit särskilda utmaningar kopplade till villkor för forskning och utbildning, en pågående nedmontering av välfärdens olika institutioner, effekter av prekära villkor i arbetslivets marginaler, samt betydelser och konsekvenser av genusbaserat våld i flera olika kontexter.

En viktig del av årets arbete har handlat om att vässa, och även utöka, våra olika finansieringsinstrument. Sedan tidigare bidrar vi med strategiska fondmedel till nordiska jämställdhetspolitiska aktörer på uppdrag av Nordiska ministerrådet. I år har vi även lanserat en nordisk genusfond i syfte att stärka infrastrukturer för kritiska forskningsperspektiv på genus och makt i Norden. Sammantagna ger fonderna goda förutsättningar att utveckla kritiska kunskapsperspektiv och konkreta insatser på området, vilket inte minst är avgörande i tider av tilltagande faktaresistens och tendenser till underminering av demokratiska institutioner. När beprövad kunskap och erfarenhet undantas vid utvecklingen av politik och policy, vilket sker såväl nationellt som internationellt idag, blir våra forskningsbaserade analyser av villkor för kunskap mer angelägna än någonsin.

Inför kommande verksamhetsår har vi även genomfört en omställning internt, från tematiska arbetssätt till mer renodlade verksamhetsområden. Det innebär att vi framgent arbetar mer systematiskt och långsiktigt, får möjlighet att bättre tillvarata de idéer verksamheten genererar, samt ytterligare kan förstärka våra forskningsbaserade arbetssätt.

Sammantaget är det med stor tillförsikt vi fortsätter vårt arbete med att nå verksamhetens vision om levbara liv i Norden utifrån verksamhetsidén att genom maktkritiska analyser stärka kunskaper och ett fritt kunskapssamhälle, ett rättvist arbetsliv och ett jämlikt Norden.

Fredrik Bondestam

Föreståndare

Inledning

Nationella sekretariatet för genusforskning har under året arbetat i fyra tematiska spår: kritisk kunskapsbildning, välfärdens nedmontering, arbetslivets marginaler, samt våld och våldsutsatthet. De tematiska spåren har successivt omvandlats till tre verksamhetsområden för att stärka intern samordning. Därtill har en rad andra projekt genomförts och tre fonder har administrerats och utvecklats i syfte att stärka genomslaget för nordisk jämställdhetspolitik, respektive utveckla en infrastruktur för kritiska kunskaper om genus och makt i Norden.

Nedan följer en kortfattad inblick i huvudsakliga projekt under året och en förteckning över aktuella publikationer.

Tema kritisk kunskapsbildning

Villkor för forskning och utbildning, med fokus på utsatthet, arbetsvillkor och akademisk frihet, ingick i årets tema kritisk kunskapsbildning. Högskolesektorn har analyserats utifrån dess betydelse för ett demokratiskt samhälle och som arbetsplats med särskilda arbetsförhållanden, normer och strukturer. Under året bildades även det nya verksamhetsområdet Ett fritt kunskapssamhälle, där vi framgent arbetar mer systematiskt med villkor för forskning och utbildning.

Tematiserad samtalsserie

Under året har vi arrangerat samtal för idéutbyte med inbjudna forskare och andra aktörer. På Bokmässan anordnade vi ett av två samtal utifrån begreppet Hope Labour i akademien, det andra hölls i Ågrenska villan med inbjudna gäster från Göteborgs universitet och Chalmers. Vi arrangerade också ett rundabordssamtal med inbjudna deltagare och ett offentligt panelsamtal om akademisk frihet vid Göteborgs universitet i samverkan med Jonsereds Herrgård.

Utsatta villkor i akademien

Ett arbete med en treårig forskningsstudie om doktoranders utsatthet påbörjades i slutet av året. Utgångspunkten för studien är bland annat data från vår samverkansstudie om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i svensk högskolesektor från 2022.

Hot och hat mot forskare och lärare

En slutrapport om hot och hat i akademien, i samverkan med SULF, Sveriges universitetslärare och forskare och SUHF, Sveriges universitets- och högskoleförbund publicerades i december. Rapporten *Utsatthet vid universitet och högskolor – en undersökning om hot, trakasserier och våld mot forskare och lärare* utvecklar en tidigare delrapport med en mer utförlig analys och sammanställning av data.

Tema välfärdens nedmontering

Ojämlighetsskapande praktiker inom välfärdens strukturer var fokus för temat under året och innefattade flera av de projekt som sekretariatet har utfört inom samarbetsorganet NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Under året bildades verksamhetsområdet Ett jämlikt Norden, där bland annat dessa projekt och övriga projekt inom NIKK samlas.

Välfärdens resiliens vid kriser i Norden

En nordisk utlysning genomfördes på uppdrag av Nordiska ministerrådet för ett projekt om framtidens utveckling av välfärd och välfärdstjänster som ska resultera i en publikation och ett seminarium. Fyra bidrag valdes ut till publikationen som i essäform kommer att belysa olika aspekter av välfärdens hälso- och sjukvård i Norden för framtida beredskap. Forskarna deltog i en workshop för att gemensamt starta skrivprocessen. Publicering sker under 2025.

Ekonomisk utsatthet i Norden

NIKK sammanställde kunskapsunderlaget *Ekonomisk utsatthet i alla åldrar* inför FN:s internationella toppmöte för kvinnor rättigheter, Commission on the Status of Women, CSW. Publikationen följde årets teman för CSW, med beskrivning av ekonomisk utsatthet genom livets alla faser, olika gruppers villkor genom intersektionella perspektiv, ekonomiskt våld i olika former, konsekvenser för de utsatta och behov av stödstrukturer. Kunskapsunderlaget användes av Nordiska ministerrådet inför och under CSW.

Äldre LGBTI-personer

Förmedling av resultaten från projektet Äldre lgbti- (lesbian, gay, bisexual, trans och intersex) personers livsvillkor fortsatte under året, i samarbete med flera

samverkanspartner. Publikationen *Key messages on older LGBTI people's interactions with health and social care* togs fram, med nyckelbudskap utifrån rapportens resultat samt slutsatser från det högnivåmöte som arrangerades i Reykjavik hösten 2023. Under våren genomfördes även arrangemang med syfte att diskutera och sprida resultaten, bland annat i Stockholm med svenska Socialstyrelsen och i Oslo med norska Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet och Helesedirektoratet.

Tema arbetslivets marginaler

Frågor om arbetslivets gränser i tid och rum har varit ett viktigt spår i verksamheten under 2024. Fokus har varit hur det påverkar olika yrkesgrupper, värdering av olika slags arbeten, vilka konsekvenser det får på samhälls-, organisations- och individnivå, samt hur föreställningar om kompetens och utbildningens roll påverkar människors möjligheter till arbete och organisationers förutsättningar för utvecklings- och förändringsarbete. Under året bildades även verksamhetsområdet Ett rättvist arbetsliv, där vi mer långsiktigt synliggör, problematiserar och analyserar utmaningar för att uppnå ett hållbart arbetsliv.

Arbeten och arbetsliv som inte får plats

För att öka kunskapen om- och bidra till kunskapsutbyte om det hållbara arbetslivet anordnades ett samtal med tema Arbeten och arbetsliv som inte får plats, med inbjudna forskare. Utgångspunkt för samtalet var delvis ett temanummer av Tidskrift för genusvetenskap, med fokus på genus, arbete och plats, som en av sekretariatets utredare medverkade till som gästredaktör.

Transpersoners arbetslivsvillkor

På uppdrag av Nordiska ministerrådet sammanställdes befintlig kunskap från regionen, i publikationen *Transpersoners arbetslivsvillkor i Norden*. På uppdrag av det svenska ordförandeskapet i ministerrådet anordnades även den nordiska konferensen Improving Working Life for Trans People.

Omställning, kompetensförsörjning och plats

Sekretariatet medverkade vid nationella och internationella vetenskapliga arbetslivskonferenser på tema omställning, kompetensförsörjning och plats. Sekretariatet deltog särskilt med forskarpresentationer om genus, plats och

kompetensförsörjning och i panelsamtal på Forum jämställdhet, MR- (Mänskliga rättigheters-) dagarna och på American Association of Geographers internationella konferens AAG2024.

Lika lön för likvärdigt arbete i Norden

I syfte att främja dialog och utbyte av erfarenheter och kunskap om hur löneskillnaderna kan hanteras mellan de nordiska länderna och arbetsmarknadens parter, genomfördes projektet Lika lön för likvärdigt arbete, på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Under året påbörjades arbetet med tre publikationer. Den första rapporten, *Vägar till lika lön för likvärdigt arbete: Reglering, rapportering och praktisk tillämpning i Norden*, publicerades hösten 2024. I Reykjavik arrangerades ett sidoevent till Nordiska rådets session, en nätverksträff för nationella myndigheter i de nordiska länderna, samt ett seminarium i samverkan med NFS, Nordens fackliga samorganisation och Friedrich Ebert Stiftung Nordic.

Tema våld och våldsutsatthet

Mäns våld mot kvinnor, genusbaserat våld, hedersrelaterat våld, liksom andra former av våld och utsatthet är samhällsutmaningar som skär genom de flesta politikområden. Våldets konsekvenser för välfärd, arbetsliv, utbildning och ojämlika levnadsvillkor är bärande teman för verksamheten vid sekretariatet. Inom temat samlades projekt som utifrån forskningsbaserad kunskap producerar systematiska forskningsöversikter, rapporter, position papers och vetenskapliga artiklar.

Sexuella trakasserier

Utifrån tidigare arbetsprocesser har vi fortsatt sprida kunskap om sexuella trakasserier med riktade insatser. Resultat från antologin *Re-Imagining Sexual Harassment – Perspectives from the Nordic Region* och Nordiska ministerrådets forskningssatsning om sexuella trakasserier i arbetslivet presenterades på Forum Jämställdhet. I publikationen *Förebygga sexuella trakasserier i arbetslivet* sammanfattas resultat och slutsatser från Nordiska ministerrådets forskningssatsning om sexuella trakasserier i arbetslivet.

GENDERACTIONplus

Inom projektet GENDERACTIONplus har sekretariatet samordnat policyutveckling kring genusbaserat våld och sexuella trakasserier i ERA (European Research Area). Flera rapporter och policy briefs med fokus på implementering av policy mot genusbaserat våld har publicerats. I samverkan med GenderSAFE, UniSAFE och EU-kommissionen har även *Zero-tolerance code of conduct*, en för hela ERA gemensam policy mot genusbaserat våld tagits fram, med förslag till riktade förebyggande åtgärder.

GenderSAFE

EU-projektet GenderSAFE har under året genomförts med särskilt fokus på policyutveckling kring genusbaserat våld för EU-kommissionen. Projektet har bidragit med att ta fram kunskap om grundläggande begrepp och teori för att sätta en ny standard för hur genusbaserat våld ska definieras i ERA. Vidare har analyser genomförts av hur nolltolerans i praktiken kan skapas på institutionell nivå i EU:s medlemsländer inom högskolesektorn.

UniSAFE

Under 2024 har sekretariatet inom EU-projektet UniSAFE, som arbetar med forskning och policyutveckling om genusbaserat våld i ERA, bidragit till två vetenskapliga artiklar och medverkat vid ett flertal internationella konferenser, seminarier och workshops i projektets regi. Projektet avslutades under året.

Hedersrelaterat våld och förtryck - Norden

En undersökning om hur de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland, i olika avseenden arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck har genomförts under året, med publicering 2025. Studien ger överblick över arbetet i regionen, genom att belysa hur begreppet hedersrelaterat våld och förtryck definieras, vilka utmaningar som identifieras, samt hur arbetet med att möta dem organiseras. Rapporten innehåller även en genomgång av nationell lagstiftning kring hedersrelaterat våld och förtryck.

Hedersrelaterat våld och förtryck - Sverige

Sekretariatet har deltagit i ett samverkansuppdrag om hedersrelaterat våld i Sverige som Jämställdhetsmyndigheten har tilldelats av svenska regeringen. Inom ramen för uppdraget har sekretariatet, i samverkan med Kvinnsam – Nationellt bibliotek för genusforskning, haft en självständig roll i att ta fram en internationell forskningsöversikt om hedersrelaterat våld, vilken publiceras 2025.

Övrigt

Ett flertal projekt och arbetsprocesser genomfördes under 2024 utanför de tematiska spår som beskrivs ovan.

Beijing and beyond

Inför UN Women CSW69 2025 och uppmärksammandet av Beijing +30 togs ett underlag fram om plattformens implementering i Norden. Analysen ligger till grund för framtida prioriteringar inom nordisk jämställdhetspolitik.

Unga, genus och hållbarhet

Som en del i vårt bidrag till det nordiska projektet Hållbara livsstilar publicerade vi i samverkan med Nordregio rapporten *Climate, Youth and Gender*. Rapporten baserades på en enkät om ungas syn på hållbarhetsfrågor samt intervjuer med företrädare för organisationer som arbetar med unga och klimat. Rapporten lanserades vid Nordregios webinarium om ungas engagemang i klimatfrågor och på slutkonferensen för Hållbara livsstilar i Norden, Sustainable Living Summit.

50 år av Nordisk jämställdhetspolitik

För att uppmärksamma att det 2024 är 50 år sedan Nordiska ministerrådet beslutade om ett officiellt samarbete mellan de nordiska regeringarna i jämställdhetsfrågor, publicerade NIKK en jubileumspublikation med intervjuer och historiska tillbakablickar. Intervjuerna fokuserade på teman som familje- och välfärdspolitik, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, jämställdhetspolitikens organisering och lgbti-personers rättigheter.

Finansieringsinstrument

Sekretariatet förvaltar Nordisk jämställdhetsfond och Nordisk lgbti-fond på uppdrag av Nordiska ministerrådet, inom samarbetsorganet NIKK. Under året har vi även startat en nordisk genusfond, med syfte att främja infrastruktur för forskning med kritiska perspektiv på genus, makt och hållbarhet i Norden.

Nordisk jämställdhetsfond

Syftet med fonden är att stimulera nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet. Årets utlysning beviljade åtta projekt fondmedel, varav ett projekt med fokus på jämställdhet i klimatåtgärder i Arktis.

Nordisk LGBTI-fond

Den årliga utlysningen kommunicerades och administrerades under hösten. Tre projekt beviljades medel från lgbti-fonden 2024. Flera tidigare finansierade projekt rör lgbti-personer som tillhör flera minoriteter, som identifierar sig som svarta/PoC (person of color), romska eller samiska. Slutsatser och budskap från dessa projekt sammanfattades i en publikation om intersektionella perspektiv på lgbti-personers villkor och utsatthet i Norden., med publicering 2025.

Nordisk genusfond

Fonden inrättades under året med en första utlysning av medel i oktober. Syftet är att långsiktigt främja en infrastruktur för forskning om genus och makt i Norden. Årets utlysning gav möjlighet att söka stöd till tidskrifter, konferenser och nätverk. Totalt sju projekt beviljades medel från årets utlysning efter genomförd internationell och intern peer-review av totalt 80 behöriga sökande.

Publikationer

European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, *Zero-tolerance code of conduct – Counteracting gender-based violence, including sexual harassment, in the EU research and innovation system*, Publications Office of the European Union (2024) <https://data.europa.eu/doi/10.2777/044501>

Bondestam, F. (2024). *Addressing Gender-Based Violence through the ERA Policy Framework: A Systemic Solution to Dilemmas and Contestations for Institutions*. International Journal of Higher Education, 13(2), 74–99.
<https://doi.org/10.5430/ijhe.v13n2p74>.

Bondestam, F. (2024). [*Ending Gender-Based Violence Through Research Funding*](#). Position Paper no. 4. GENDERACTIONplus.

Bondestam, F. (2024). [*Ending Gender-Based Violence in the ERA: An Endemic Problem in Need of a New Cure*](#). Position Paper no. 5. GENDERACTIONplus.

Bondestam, F., Fikejzová, M., Linková, M., & Strid, S. (2024). *Report on zero-tolerance approaches to gender-based violence in higher education and research*. GenderSAFE Deliverable D2.1. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13380251>

Brax D. (2024). [*Utsatthet vid svenska universitet och högskolor: en undersökning om trakasserier, hot och våld mot forskare och lärare*](#). Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet.

Grip, L. & Jansson, U. (2024). *Genus, arbete och plats. Tidskrift för genusvetenskap*, 44(1-2). Temanummer. [*Vol 44 Nr 1-2 \(2023\): Genus, arbete och plats | Tidskrift för genusvetenskap*](#)

Lundqvist, M., Simonsson, A., & Ekselius, I. (2024). [*Förebygga sexuella trakasserier i arbetslivet*](#). Nordiska ministerrådet.

NIKK. (2024). [*Key messages on older LGBTI people's interactions with health and social care*](#). Nordiska ministerrådet.

Olofsson C. (2024). [*50 år av nordiskt jämställdhetsarbete*](#). Nordiska ministerrådet.

Sand J. (2024). [*Climate, Youth and Gender*](#). Nordregio

Simonsson, A., Ovesen, N., Steinþórsdóttir, F. S., & Husu, L. (2024). *Rethinking Institutional Responses to Gender-Based Violence in Academia as Forms of Care in the Nordic Context*. Open Gender Journal, 8. <https://doi.org/10.17169/ogj.2024.238>

Stüber, E. (2024) [*Vägar till lika lön för likvärdigt arbete: Reglering, rapportering och praktisk tillämpning i Norden*](#). Nordiska ministerrådet.

Young Håkansson, S. (2024). [*Transpersoners arbetslivsvillkor i Norden*](#). Nordiska ministerrådet.

Young Håkansson, S. (2024). [*Ekonomisk utsatthet i alla åldrar – Ett nordiskt kunskapsunderlag med nyckelbudskap och fokus på jämställdhet*](#). Nordiska ministerrådet.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

NATIONELLA
SEKRETARIATET FÖR
GENUSFORSKNING

